

Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 2020/2, Sayı:37, s.67-82
Journal of Süleyman Demirel University Institute of Social Sciences Year: 2020/2, Number:37, p. 67-82
Alınış /Received:5.02.2020 Kabul/Accepted: 8.02.2020 Online Yayın/ Online Published: 30.08.2020

KAYNAK GÖSTER: Kazaz, M, Acar, N. (2020). Eleştirel Ekonomi Politik Bakış Açısıyla Editöryal Bağımsızlık Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (37), 66-82.

ELEŞTİREL EKONOMİ POLİTİK BAKIŞ AÇISIYLA EDITÖRYAL BAĞIMSIZLIK

Mete KAZAZ¹
Nihal ACAR²

ÖZET

Ekonomik ve siyasal dönüşümler medya endüstrisinde yeni ilişkilerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Medyanın işlevleri ve sorumlulukları 21. yüzyılda güç-iktidar yapılanmasında ilerlemekte, özgeci davranışlardan çok çıkarıcı tutumlara dönüşmektedir. Tekelleşmenin bir getirisi olarak kabul gören bu durum editöryal bağımsızlığın yapısında görülen bozulmanın nedenini eleştirel ekonomi politik açılarından sorgulamayı gerekli kılmaktadır. Editöryal bağımsızlığın değişkenliği, doğrudan medyanın dolaylı olarak da medya etiğindeki değer yargılarının araştırılmasını beraberinde getirmiştir. İşte buradan hareketle araştırmada; editöryal bağımsızlığın ne olduğu, fonksiyonlarının hangi etkenlere göre değiştiği, eleştirel ekonomi politik yaklaşım özelinde açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırma, nitel yaklaşımda literatür taraması ile ele alınmış bir derleme makalesidir. Araştırma sonucunda, editöryal bağımsızlığın sadece literatürde yer alan bir kavramdan ibaret olduğu ve medya organlarında etkinlik göstermediği anlaşılmış ve sonuç olarak editöryal bağımsızlığın varlığından söz edilebilmesi için medyada, tekelleşmenin düzenlenmesi ve anayasal sınırlarının belirgin olarak çizilmesi önerilmiştir. Bu düzenlemelerin yapılması ile basın-yayın kurumları tarafından editöryal bağımsızlığa daha fazla önem atfedileceği düşünülmektedir.

¹ Doç. Dr. Selçuk Üniversitesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, mkazaz@selcuk.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-0367-1091> (Sorumlu Yazar).

² Arş. Gör., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, nihalacar@cumhuriyet.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-4548-9703>.

Anahtar Kelimeler: Editöryal Bağımsızlık, İktidar, Güç, Otorite, Nesnellik.

EDITORIAL INDEPENDENCE FROM A CRITICAL ECONOMIC POLITICAL PERSPECTIVE

ABSTRACT

Economic and political transformations have laid the groundwork for the emergence of new relationships in the media industry. Functions and responsibilities of the media 21. in the century, the power-power structure is progressing, changing from altruistic behavior to more manipulative attitudes. This situation, which is regarded as a return to monopolization, makes it necessary to question the cause of the deterioration in the structure of editorial independence from a critical economic political point of view. The variability of editorial independence has led directly to the investigation of media value judgments in media ethics as well as indirectly. From this point of view, the research aims to explain what editorial independence is, what factors its functions vary according to, in a critical economic policy approach. The research is a compilation paper, covered by literature review in qualitative approach. As a result of the research, it was understood that editorial independence is only a concept in literature and does not show activity in media outlets, and as a result, it was proposed that the regulation of monopolization and constitutional limits should be drawn clearly in the media in order to mention the existence of editorial independence. It is deduced that by making these arrangements, more emphasis will be placed on editorial independence by the press-broadcasting institutions.

Keywords: Editorial Independence, Power, Power, Authority, Objectivity.

1. GİRİŞ

Kitle iletişim araçları toplumu bilgilendirme işini televizyon, gazete, radyo, internet, dergi üzerinden gerçekleştirmekte özellikle televizyon bilginin özne üzerindeki etkinliğine anlamlı bir katkı sağlamaktadır (Kazaz & Çoban, 2010: 191). Bu süreç izleyenin/okuyanın aktifleştirdiği, edinimi sağlayan aracın ise yönettiği bir döngünün birleşiminin toplamı olarak ivme kazanmaktadır. Bu aşamada özenin aktifliği eleştirel söylem üzerine kurulmuş olup, haberin ya da açıklanan nesnenin; gerçekliği, doğruluğu, tarafsızlığı ve güvenilirliği üzerine düşünme çabasına girmesi kaçınılmaz kılınmıştır (Yurdigül & Yüksel, 2013: 141).

Medya kurumlarında bilginin yani haberin verilmesi tarafsızlık ve nesnellik üzerine inşa edilmektedir (Yüksel, 2014: 38). Kaynak aracılığı ile elde edilen ham bilginin değiştirilmeden kitleye aktarılması haber kavramının tanımına uygun düşen bir açıklama olmak ile beraber bilginin haber niteliği kazanması açısından gerekli bir etikettir (Şeker, 2014; Baca, 2015; Diler, 2011; Gökgücü, 2007). Bir olayın haber değeri kazanabilmesi için sadece tarafsızlık ve nesnellik özelinde işlenmesi kavramın doğasına uygun değildir. Bu sürecin ilişkili olduğu diğer bir değer 21. yüzyılın gelişen/dönüşen siyasi-ekonomik ve teknolojik yapılanmaların bir çıktısı olarak editoryal bağımsızlıktır. Editoryal bağımsızlığı; medya çalışan ve kurumun etik disiplini olarak tanımlamak mümkündür fakat kavramın haber olgusuna bağlı olarak birçok alanda yöndeşme geçirmesi nosyonun yapısında farklılaşmalar ortaya çıkartmıştır.

Editoryal bağımsızlığın tanımı kurumun ve medya patronlarının siyasi/ekonomik yapıyla olan ilişkisi ile doğru orantılı olarak editöre baskılanan bir yaptırım olarak değerlendirilmektedir. *Ünlüler (2016), "Ana Akım Medyada Haberler: Televizyon ve Gazetelerin Haber Seçimleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz"* isimli araştırmasında haberi; haberci olarak adlandırılan kişinin izleyici ya da okuyucular için değer taşıyan içerikleri "ilkelere göre seçme" işi olarak tanımlamaktadır. *Devran (2010), "Haber, Söylem, İdeoloji"* isimli eserinde haber kavramını; öznenin bilme istediğinin getirisi olarak "olan şeyleri" zaman-raporlama ve "belirli unsurlar" sınırlılığında sunma olarak açıklamıştır. *Balcı (2010), "Haber Değer Etmenleri Açısından Geleneksel ve İnternet Gazeteciliğinin Karşılaştırması"* isimli çalışmasında haberin Arapça bir kelime olduğunu "doğruluk, gerçeklik, nesnellik, anlamlılık, kesinlik, tutarlılık" değerlerine dayandığını belirtmektedir. Nitekim literatür incelendiğinde haber üzerine yapılan tanımlar ile editoryal bağımsızlığın paydası eşit kabul edilmekte fakat editoryal bağımsızlığın işlemesi konusunda tırnak içinde vurgulanan değerler farklı savları iddia etmektedir. Basın ve yayın kurumları bu değer yargılarını yapı ile olan ilişkileri sonucunda oluşturmaktadır. Bu durumda bir açıdan haberin nesnellikten uzaklaşılmasına neden olmaktadır.

Literatürde verilen sayısız haber tanımından yola çıkarak kavramın editoryal bağımsızlık ile olan ilişkisi dikkate değerdir. Editoryal bağımsızlığın, haberin değer yargılarının bir unsuru olduğu bilindiğinde kavramların birleşimi beklenmektedir. Alanda bu yapıyı literatüre uygun bir şekilde aramak, editoryal bağımsızlık ve haberin bilimsellik yönünün

farklılaşmasına neden olmuştur. Editoryal bağımsızlık Ana Akım medya otoritesinde şekil almakta, haberin fonksiyonları ise yine aynı kanatta çalışma göstermeye devam etmektedir. Ekonomi-politik yapının kuruluşu ve kurgulanışına göre hareket etmektedir.

Bu araştırma, literatürde yer alan görüşler ışığında nitel desende, editoryal bağımsızlığın, eleştirel ekonomi-politik yaklaşım açısından ele alınması üzerine inşa edilmiştir.

2. ARAŞTIRMA

Araştırmada, öncelikle editoryal bağımsızlık kavramı üzerine bir açıklama yapılacaktır. Araştırmanın diğer başlığında ise eleştirel ekonomi-politik yaklaşımı üzerinde durulacak, alt başlıkta ise medya organları eleştirel ekonomi-politik açısından, editoryal bağımsızlık özelinde değerlendirilecektir. Sonuç kısmında ise medya kuruluşlarında editoryal bağımsızlığın olup-olmadığı tartışılarak, önerilerde bulunulacaktır.

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, literatür taraması ile yapılan bir derleme makalesi olarak inşa edilmiştir. Literatür incelemesi daha önce yapılan çalışmaların bir araya getirilerek ele alınmasıdır. Derleme makalesi ise belirlenen bir alandaki konuların incelenmesi ile araştırmacının objektif şekilde sonuca ulaştığı makale türü olarak tanımlanabilmektedir (Herdman, 2006: 2). Detaylı şekilde ele alınan literatür taraması ile araştırmanın gücü belirlenebilmektedir (Karasar, 2016: 31). Ayrıca derleme makaleler, aynı bilgileri vermeyi değil, araştırmalarda farklı görülen ve çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülen kısımlar üzerinden yeniden yorumlama yapmayı amaçlamaktadır.

2.2. Araştırma Soruları

Araştırmada; eleştirel ekonomi-politik yaklaşımın editoryal bağımsızlık hakkındaki düşüncelerinin ortaya çıkarılması sorunsal olarak belirlenmiştir. Bu temel probleme bağlı olarak aşağıda yer alan diğer araştırma sorularına da yanıt aranmaya çalışılmıştır;

1. Editoryal bağımsızlık nedir?
2. Ana Akım medya ve Eleştirel Akım medyanın editoryal bağımsızlık hakkındaki düşünceleri nelerdir?
3. Editoryal bağımsızlıkta objektiflikten bahsetmek mümkün müdür?
4. Ekonomi-politik yaklaşımın çerçevesi nedir?
5. Ekonomi-politik yaklaşımın, editoryal bağımsızlığa yönelttiği eleştiriler nelerdir?
6. Medya kurumlarında editoryal bağımsızlık işlemekte midir?

2.3. Araştırmanın Amacı ve Sınırlılıkları

Araştırma, medya kurumlarının finansal ve güç dengeleri bağlamında editoryal bağımsızlık ilkesine sahip olmadığını eleştiren ekonomi-politik yaklaşımı çerçevesinde ortaya çıkartmayı amaçlamıştır. Bu genel amaca bağlı olarak editoryal bağımsızlığın hangi şartlarda kavramın ruhuna uygun olarak işleyişinin de belirlenmeye çalışılması hedeflenmiştir. Araştırmada, sorunsalın açıklanmasında eleştiren ekonomi-politik yaklaşımdan hareket edilmiştir. Bu yaklaşım da araştırmanın sınırlılığını oluşturmuştur.

3. EDİTORYAL BAĞIMSIZLIĞIN TANIMLANMASI

Lapena (2009) “*Editorial Independence and The Editor- Owner Relationship: Good Editors Never Die, They Just Cross The Line*” isimli eserinde editoryal bağımsızlığının, editör ve medya kurumunun sahibi ilişkisi işığında bireysel-ulusal özgürlük ve aydınlanma olarak retorik bir çerçevede tanımladığı grlmektedir. Lapena (2009: 1120), editoryal bağımsızlığın net bir kurallar bütünü olmadığını buna ek olarak olgunun gelişen-gelişmekte olan ülkelerde demokratik ve totaliter devletlerde sahip-g-editör bağımlılığı ilişkisinde işlediğini vurgulamaktadır.

19. yüzyılının ortalarına doğru ABD’de haberin ticarileşmeye başlaması sonucunda editoryal bağımsızlık kapitalist ve siyasilere denetimi altına girmiştir (Nixon, 2015: 13). Editoryal bağımsızlığın etik değerleri, haberin ve yayıncılığın etik değerleri ile örtüşmek ile beraber bu alanda bir farklılaşmanın olduğu bariz şekilde ortadadır. Editoryal bağımsızlık, 21. yüzyılda bu değer yargılarından tamamen ayrışarak siyasi eksene kaymıştır (Ahmadi, 2013: 11-19). Hitler’in radyoyu I. Dünya Savaşı’nda propaganda amaçlı kullanması medya kanallarının aslında gelecekteki kullanım fonksiyonları için bir işaret olarak yorumlanmalıdır çünkü 1933-1945 arasında yaşanan Nazi döneminde radyo resmi olarak siyaset grubunun bir malı olarak kabul edilmiştir (ztrk, 2017: 166). Medya kanallarının siyasi erk ile ilişkisi her dönemde olmuştur fakat 18. ve 19. yüzyılın ilk çeyreği ele alındığında medya kurumlarının siyaset ve hükümet ile ilişkisinin diğer dönemlere kıyasla daha az olduğu ve doğrudan kitle iletişim araçlarının daha nesnel olduğunu vurgulamak mümkündür (Diler, 2011: 9).

Editoryal bağımsızlığı: haber kurma süreci ve haber içeriğinin sınırını oluşturan; medya çalışanlarının taraflılığı, ideoloji ve ekonomi-politiğin karşıt tabanı olarak tanımlamak mümkündür. Editoryal bağımsızlık; temelde gerçeklik, nesnellik, doğruluk, kesinlik ilkeleri eşliğinde editörün medya ya da iktidardan bağımsız hareket etme gücünü temsil etmektedir (Yüksel, 2014: 39). Bu durumun kısa bir süre kavramın çerçevesine uygun olarak sürdürüldüğü saptanmış olsa da küresel-yerel

çapta yaşanan ekonomik-siyasal olaylar kavramda değişikliğin ortaya çıkmasına neden olmuştur (İlic, 2014a: 102). Kavramdaki ilk çarpıtmalar kurumların finansal hedeflerini korumaya yönelik oluşturulmuştur. Bunun altında yatan temel dinamik; kurumun endüstri pazarındaki paydan yüksek oran alma ve kar istikrarını koruma çabasıdır. Oluşturulan bu politika ulusal, uluslararası, yerel ya da bölgesel bütün medya kurumlarının bu amaç doğrultusunda kurulmuş olması ve gerçekteki bir ticari firmadan (sağlık, eğitim, turizm, sanayi vs.) farklı olmayışından kaynaklanmaktadır fakat basın özgürlüğü ve medyanın tarafsızlığı baz alındığında durum eleştiriye açık bir yapı haline dönüşmektedir. Nitekim bir endüstrisi bulunan medyanın devleşmesi, mesleğin ekonomik getirisinin göstergelerinden kabul edilmektedir. Kurumlar; statülerini korumak ve mevcut hedeflerine ulaşmak için çalışanlarından, üretilen haberlere kadar her aşamada finansal kar oranını korumak/yükseltmeye hizmet edecek eylemler beklemektedir. Bu yapı objektif yönde değişime açıktır fakat endüstrinin de farklı bir şekilde işlemesi, içinde bulunulan yüzyıl bağlamında değerlendirildiğinde başka türde de yol almayacak ve mevcut vizyonu korumaya devam edecek izlenimini vermektedir. Bu bağlamda editoryal bağımsızlık medya endüstrisinin doğrulanmış, doğru olmayan orantısıdır. Araştırmanın alt başlığında editoryal bağımsızlığa getirilen eleştiriler sıralanmıştır.

3.1.Editoryal Bağımsızlığa Yönelik Eleştiriler

Ana akım yaklaşımın bir savı olan editoryal bağımsızlık haber üretimindeki etikten önce editorün iş profilini çıkartmayı amaçlamıştır. Bilinmektedir ki medya kurumu çalışanı olan editör; finansal gücü barındıran, patronun bir işçisi olarak görevini yapabilmektedir. Ulusal ve uluslararası medya organlarında söz hakkı olan gazetecilerin editoryal bağımsızlık hakkındaki eleştirileri *Yurdigil ve Yüksel'in (2013)* araştırmasından hareketle aşağıda sıralanmıştır;

Milliyet Gazetesi'nde eski yayın yönetmeni olarak çalışan *Mehmet Yılmaz*, patronların yayın politikalarına ve haber üretim sürecine katılabileceğini fakat editörlerin ise ancak kurum tarafından belirlenen sınırlar doğrultusunda hareket etmesi gerektiğini belirtmekte, istenilen şekilde davranmayan çalışanın ise iş akdinin feshinin yapılmasının doğru olduğunu vurgulamaktadır.

Vatan Gazetesi'nde çalışan *Okay Gönensin* ise editoryal bağımsızlığın değişken bir yapısının olmadığını ve kabul edilen anlamı bağlamında ivme kazanması gerekmesini bildirmekte, *Haluk Şahin* de *Gönensin'in* yargılarını desteklemektedir. Gönensin'in yargılarında dikkat çekici olan sahiplerin editöre bakış açısı çizebilme hakkını savunmasıdır. Editoryal bağımsızlığın en küçük bir müdahaleyi içine

alamayacak kadar objektif olduğu düşünöldüğünde *Gönensin'in* bu nosyon hakkında çelişkiye düştüğü görölmektedir.

Telwa ve Githiora (2015) "The Impact of Media Ownership, Commercialization and Commoditization on Editorial Independence" isimli çalışmalarında medya sahipliğı, medyanın ticarileşmesi ve bir meta olarak kullanımı üzerine incelemede bulunmuştur. *Telwa ve Githiora (2015: 1028)* kitle iletişim araçların bir gizlilik içinde toplumsal tehlikeye dönüştüğünü, medyanın reklam gelirleri, tedarikçiler, hissedarlar ve sendikalardan bağımsız olmayarak işlediğini saptamış ve bu şartlar altında editoryal bağımsızlığın uygulanamayacağını vurgulamıştır.

Majid ve arkadaşları (1991), "Chain Ownership and Editorial Independence: A Case Study of Gannett Newspapers" isimli analizinde medya mülkiyeti ve editoryal bağımsızlık arasındaki ilişkiyi Amerika Birleşik Devletleri'nde Gannet Gazeteleri örnekleminde incelemiştir. *Majid ve arkadaşları (1991)*, ABD'de bulunan Gannet Grubu'na ait 56 gazetenin, 155 editörü üzerinden editör-medya sahibi ilişkisini ölçmüş ve gazetelerin iktidardan etkilendiğini, bu durumun ülkenin demokrasisi üzerine bir risk oluşturduğunu saptamıştır. *Majid vd., (1991)* editoryal pozisyonun ve zincir sahiplerinin politika sonuçları üzerinde homojenize edici bir etki olduğunu saptamıştır.

Maheshwari'nin 2015 yılında "*The Role of Media Ownership in Creation and Delivery of News Content: Case Study of Two English News Channels*" isimli analizinde "*India Today and NDTV 24x7*" kanallarının medya sahipleri ve editör bağımsızlığı üzerine bir saha araştırması gerçekleştirmiştir. *Maheshwari'in (2015)*, analiz bulgularına göre toplumların mülkiyet hakkının şirketler elinde şekil aldığı, tekeller, oligopolilerin doğrudan konuşma yetisi olmadığını, ticari ve siyasi medyanın egemen olduğunu ve içeriklerinin hazırlanması-sunumu-dağıtımında bunlara göre hareket edildiğini saptamıştır. Bunlara bağılı olarak editoryal bağımsızlığın olmadığını savunmuştur.

Moholi (2015), "The Influence of Government Advertising on Print Media Content in Lesotho" isimli eserinde küresel bağlamda medyanın ticari, siyasi, özel mülkiyet baskılarından ötürü editoryal bağımsızlığın devletin izolesi dışında olmadığını belirtmektedir. Bununla beraber *Moholi (2015)*, medya sahiplerinin gelirlerinin büyük bir kısmının hükümetten geldiğini hatta reklamların dahi alınmasında bu kanadın etkili olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda çalışmada Lesotho hükümeti incelenmiş olup, söz konusu hükümetin baskıcı tutumlarının medyanın ve editörün bağımsızlığını olumsuz yönde

etkilediğini, az gelişmiş ekonomiye sahip olan ülkelerde bu iki kavramın özgürlük açısından otoriteye daha bağımlı olduğu anlaşılmıştır.

Uluslararası basının medya sahiplerinin görüşleri ise güncel durumun açıklayıcısı olarak değerlendirilmiş ve medyada bağımsızlık algısının dahi olamayacağı yargılarını desteklemiştir. Mirror Grubu'nun mülkiyetini elinde barındıran *Robert Maxwell'in* söylemleri kanaatimizce güncel editoryal bağımsızlığın en sağlam yapılı tanımı olarak değerlendirilmektedir. "*Medya sahibi olmak için 90 milyon pound verdim ve bunu hayır işlemek için yapmadım*" (Duran, 1999: 92). Bu söylemin gerçekliği diğer iş disiplinlerinden farklı değildir fakat yukarıda da vurgulandığı üzere basının objektifliği bağlamında eleştirildiğinde diğer alanlardan soyutlanmaktadır. Kitleler medyanın ilkeleri gereği üretilen haberlerden tarafsızlık, doğruluk, gerçeklik ve yandaş olmayan bir karakteristik beklemektedir. İşte tam olarak burada medyada iş ahlakının yozlaşmaya başlamasının editoryal bağımsızlık özelinde olduğunu söylemek gerçekçi olacaktır. Kavrama göre bir editör; tarafsız, gerçekçi, korkusuz, profesyonel ve medya patronları da dahil hiçbir oluşumdan etkilenmeyecek karakterde olmalıdır. Ana Akım'ın dayanakları arasında yer alan medya patronlarının/otoritenin, editörün iş disiplinine müdahale etmediği iddiası kavramın yeniden ve değişen yapılar bağlamında sorgulanmasını gerekli kılmıştır. Kitle iletişim araçlarının toplumu etkileme gücü baz alındığında editoryal bağımsızlığın etkisi ve yaptırım gücü yorumlanmaya açıktır.

Editoryal bağımsızlığın objektifliği sadece medya sahipleri ve sahip oldukları ideolojik yakınlıkları üzerinden değerlendirilmemelidir. Bir medya çalışanının haber seçim sürecine kadar götürülebilecek olan editoryal bağımsızlığın gazetecinin tutumları ile de yakından ilgili olmaktadır. Gazeteci haber seçiminde dahi objektif davranmamakta ya da haberi yorumlarken değer yargılarından arındıramamaktadır. Bu aşamayı doğru bir şekilde gerçekleştirdiği varsayılsa dahi haberin montajında yine kendi istek ve düşüncelerine göre yorumlama yapmaktadır. Kavram medya sahibi, otorite ilişkisi ve gazeteci bağlamında değerlendirildiğinde en az çarpıtmanın gazeteci tarafından yapıldığı düşünülmektedir. Medya sahipliği ve otorite ilişkisinde haberlerin daha farklı şekillerde yorumlanması bu yaklaşmanın bir getirisi olarak düşünülmekte, gazeteci ise bu ikili yapının dışında kalmaktadır fakat yapılan haberin genel yapım yönetmenleri tarafından süzüleceği ve yeniden yorumlanacağı düşünüldüğünde gazetecinin de editoryal bağımsızlığa uygun haber yap(a)madığı bilinmektedir.

4. ELEŞTİREL EKONOMİ POLİTİĞİN ÇERÇEVESİ

Yapılan iş ile üretim sonucunda alınan ücretin eşit olamadığını, piyasanın devlet-ticariler tarafından belirlendiğini savunan eleştirel ekonomi-politik; Marx'ın diyalektik yaklaşım altında oluşturulmuştur. En az 40 yıl boyunca farklı disiplinlerden bilim adamlarının tanımlamaya çalıştığı eleştirel ekonomi-politik, gerçek anlamda kapitalist bir toplumun olmasını engellemeye yönelik kurgulanmıştır (Nixon, 2015: 1).

Kapitalist sisteme ve toplumdaki gelir dengeleri-sosyal eşitsizliğe dayanan ekonomi-politik, genel olarak endüstrileşmiş bütün alanları kapsayacak şekilde kullanılmaktadır (Sarışın, 2017: 2). Eleştirel ekonomi-politik temelde iş güçlerinin çalışma prensipleri ile ticarilerin devlet ile olan ilişkilerine yönelmektedir. Ekonomik alandaki dengesizliğin temeli güç dengelerine göre belirlemektedir. Ekonomi-politik temelde devlet ve hükümeti eleştirmektedir. Devletin ekonomik alanda ticarilere müdahale etmemesini ve piyasa dengelerini sözleşmeler ile belirlemesini tavsiye etmektedir (Yaylagül, 2019: 136).

Ekonomi politik üzerine güçlü iddiaları bulunan *Marx*, bu yaklaşımı emek sömürüsü olarak görmektedir (Dalgaldere, 2011: 72). "*Capital*" isimli eserinde kavramı açıklayan Marx, iki özel mülkiyetin birbirine karışmasına çağrışım yapmakta ve bunların tez-antitez olarak işlediğini savunmaktadır (Marx, 2003: 105).

Ekonomi-politiğin temeli Aydınlanma Çağı'nın özgürlükçü ve eşitlikçi yapısına kadar dayandırılmaktadır. Kavramın ilkelerinin bu dönemin sosyo-ekonomik ve siyasi durumundan şekil aldığı söylenebilmektedir. *Wasko ve arkadaşlarının (2011), "Introduction: The Political Economy of Communications Core Concerns and Issues"* isimli araştırmasında ekonomi-politiğin temellerini hazırlayan Aydınlanma dinamikleri 3 maddede sıralanmıştır;

- *Teorik ve pratik olarak hazırlanan sosyal dünyanın rasyonel değişimi,*
- *Kralların ve despotların keyfi uygulamalarının sonlandırılması,*
- *Toplumun kişisel çıkarlarının bir denge etrafında eşit olarak kullanılmasıdır.*

Ahlak, ciddiyet, doğruluk, iş bağımsızlığı, tekelleşmeme kamu ve özel alanın müdahil olabileceği sınırların belirlenmiş olması, gerçeklik ilkeleri üzerine çerçevenilmiş olan eleştirel ekonomi politik; kitlelerin iktidar ve otorite ile olan sorunsallarına göndermelerde bulunmaktadır (Özer, 2012: 26- 27). Çalışmanın sınırlılığından yola çıkılarak, eleştirel ekonomi-politik aşağıda yer alan alt başlıkta iletişim özelinde detaylı olarak incelenecektir.

4.1. İletişimin Eleştirel Ekonomi-Politiği

Aydınlanma Çağı'ndan başlayarak iletişim endüstrisindeki ilkel üretim, dağıtım ve tüketim ilişkilerinin sistematığı devlet-hükümet-muhalefet-medya sahipleri tarafından belirlenmiştir. 21. yüzyılda dahil olmak üzere sistemin çalışmasında bir sapma olmamıştır (Wasko, 2014: 1). 1980'lerden sonra başlayan neo-liberalizm politikasına geçiş aşamalarında medya endüstrisi esnek kurallara dayandırılmış ve büyük sermayelere hizmet edecek hale dönüştürülmüştür (Yaylagül, 2019: 134). 21. yüzyıl ile beraber yeni iletişim kanalları kullanılmaya başlanmış ve bu alan hem yatırımcılar hem de otoriteler için daha kullanışlı hale gelmiştir. Özellikle sayısal çağa geçilmesi, dijitalleşme, hız, kolaylık, ucuzluk, anında karşılıklı iletişimin olması siyasi yapı tarafından medyanın, propaganda amaçlı kullanılması ile sonuçlanmıştır (Hardy, 2014: 1; Acar, 2019: 136).

Murdock ve Golding (1973), "Theories of Communication and Theories of Society" isimli eserlerinde iletişimin ekonomi politliğini; siyaset elinde şekillenen kar tabanlı bir işletme olarak tanımlamaktadır. *Murdock ve Golding (1973: 344)*, ekonomi politik üzerine en gerçekçi tanımlamayı yapmıştır. Nitekim bir iş olarak görülen bu alan emtia ve fikirlerin satılmasının iletişim sektöründeki işleyiş biçimi, medyanın pazar tutumudur. İletişimin eleştirel ekonomi-politiğinde medya kurumlarının kitlelere karşı sorumlulukları temelde; bilginin kim tarafından, nerede, ne zaman, nasıl, neden ve niçin üretildiği bağlamında 6 madde üzerinden vurgulanmaktadır (Telwa & Githiora, 2015: 1028). Haberin ya da bilginin bu maddelere dayandırılması demokrasi ile yönetilen ülkelerde siyasi süreç üzerinde bir etkinin olmasını kaçınılmaz kılmıştır. Medya mülkiyeti elinde bulunan "*patronlar*" haberin üretilmesi, dağıtılması ve tüketilmesinde otoriteye bağımlılık göstermekte, bu durum ana akım medya profiline işaret etmektedir (Karppinen & Moe, 2016: 107). Ana Akım medyada editoryal bağımsızlığın varlığı tartışmalı bir konu olarak değerlendirilmektedir. Buradan hareketle editoryal bağımsızlığın küresel ölçekte siyasi otorite tarafından şekillendiği medya kurumlarının normatif rollerini geçersiz kıldığı ve idari-mali durum sürecinin devamlılığı için terk edilemeyen bir konuma geldiğini söylemek yerinde olacaktır (Moholi, 2016: 2).

Editoryal bağımsızlığın kökeni Ana Akım kuramın karşıtlığına dayanmakta, egemen kuramın tersine eleştirel yaklaşım bilginin dolaylı bir süreç izlediğini kabul etmektedir (Sever, 1998: 49; İlic, 2014: 37). Ana Akım medyanın temel amacı kitle üzerinde etki oluşturmak iken, eleştirel medya bu etkiyi izleyici/ okuyucuya toplumsal- sosyo- ekonomik ve siyasi düzenin içinde değerlendirip sorgulaması gerekliliğini

vurgulamaya çalışmaktadır (Akveren, 2018; Özdemir, 2017; Yılmaz, 2015; Çoban & Buz, 2008). Buradan hareketle editoryal bağımsızlığı, eleştirel medyanın içinde yer alan eleştirel ekonomi politik yaklaşım çerçevesinde değerlendirmek mümkün görünmektedir. Burada dikkat çekici olan editoryal bağımsızlığın sadece bir nosyon olarak literatürde yer almasıdır. Nitekim kavramın tanımı ile işleyişi arasında bir uyum görülmemektedir. İşte burada Eleştirel Akım'ın ekonomi-politik savlarının haklı olduğu düşünülmektedir. Türkiye bağlamında ele alındığında da eleştirel ekonomi-politik yaklaşımın editoryal bağımsızlığa yönelik düşünceleri yukarıda verilen eleştirileri doğrulamaktadır. *Yurdigül ve Yüksel (2013) "TV Haberciliğinde Editoryal Bağımsızlık Sorunu: Türkiye Televizyon Haberciliğinde Editoryal Bağımsızlık Sorununa İlişkin Alan Araştırması"* isimli analizinde Türkiye'de editoryal bağımsızlığın fonksiyonları üzerine nicel bir araştırma yürütmüştür. Evreni 13 haber kanalı ve 5 haber ajansı, örneklemini ise 500 editor ile yürütülen saha araştırmasının bulguları küresel bağlamda yapılan analizler ile benzerlik göstermektedir (Majid, vd. 1991; Lapena, 2009; *Telwa & Githiora, 2015*). *Yurdigül ve Yüksel (2013)* editoryal bağımsızlığı etkileyen unsurları puan sırasına göre;

- *Kurumsal ideoloji 7,5;*
- *Reyting kaygısı 7;*
- *Siyasal iktidar, hukuksal durum, işsiz kalma kaygısı 6;*
- *Dini hassasiyetler, reklam verenler 5,5;*
- *Ahlaki değerler, teknolojik yetkinlik sosyal medya, haber kaynağı 5;*
- *Kanal sahipliği 4,5;*
- *Kurumsal ekonomi, gelenek ve görenekler 4;*
- *Diğer 1 olarak sıralamıştır.*

Araştırma bulgularında ayrıca bazı haberlerde editoryal bağımsızlığın varlığından söz edilirken bazılarında olmadığı da saptanmıştır. Bunların puantaj sıralaması;

- *Sahiplik 6;*
- *Din, yargı, hükümet 4;*
- *Etnik köken, siyaset 3,5;*
- *Diğer 1 olarak ölçülmüştür.*

Buradan hareketle kurumun ideolojisi, reyting ve reklam kaygısı, otorite olan ilişkileri editoryal bağımsızlığın işleyişinde etken olarak değerlendirilmektedir. Ekonomi politiginin eleştirdiği ana nokta tam olarak burasıdır çünkü mevcut ilişkiler baz alındığında bu yargılar çok gerçekçi görünmemektedir. Editoryal

bağımsızlığın bu yargıyı destekleyecek en basit örneği; reklam filmlerinin kapitalizmin bir dalı haline dönüştürülmesidir (Nixon, 2015; 452).

Editoryal bağımsızlığın temelini finansal güçlere ve siyasi ilişkilere dayandığı bilindiğinde bu kavramın farklı bir yaklaşım altında tanımlanması çalışmanın ruhuna aykırı olarak değerlendirilmektedir. Eleştirel ekonomi-politik haberin ya da bilginin üretimi, dağıtımı ve tüketimi açısından editoryal bağımsızlık ile doğru orantılıdır. Üretim süreci kaynağın elinde değil, ekonomik/ siyasi gücü olan kesim tarafından yönetilmektedir. Mekanizmanın olası değişme durumunda editoryal bağımsızlığın açıklanabileceği en yakın yaklaşım ekonomi politik olacaktır çünkü her ikisi de aynı çerçevede tanımlanmaktadır. Vurgulandığı üzere mevcuttaki editoryal bağımsızlık, planlanmıştır ve ivmesini giderek ekonomi-politik ile ters yönde artırmaktadır.

20. ve 21. yüzyıl medyası gücünü kurumun etik değer ilkelerinden değil siyasi otoritelerin başlıklarından alarak editoryal bağımsızlığı devam ettirmektedir. (Petkoviç, 2004: 20- 21). Bu durumun kaçınılmaz sonucu olarak da medya kurumu otoriteye bağımlı hala gelmektedir. İşte bu durum toplumsal, siyasal, psikolojik ve ekonomik çözülmenin başlangıcına işaret etmektedir. Nitekim literatürde bulunan araştırmalar bu savı destekleyici niteliktedir.

Medyanın kitleleri düşünmeye sevk etmesi gereken bir olgu olduğu ele alındığında editoryal bağımsızlığın taraflı hareket etmesi toplumsal birtakım sorunları beraberinde getirmektedir (Seneviratne & Muppıdı, 2007: 2). *Seneviratne ve Muppıdı, (2007) "Media Pluralism and Editorial Independence: A Case Study Approach to Public Service Broadcasting in Asia"* isimli analizinde bunları; bireylerin doğru bilgiye ulaşmada gerçekten uzaklaşma, siyasi özgürlüklerin bastırılması, ulusal kalkınmanın risk altına girmesi, kamu hizmetinin çarpıtılması, devlet müdahalesinin düşünce odaklı artması olarak sıralamıştır.

Kurban ve Sözeri de (2013) "Türkiye'de Özgür ve Bağımsız Bir Basın İçin Siyasal Öneriler" isimli eserinde editoryal bağımsızlığın devlet tekelinden kurtarılarak demokratik ülke anlayışına yaklaşan bir şekilde işlenmesi gerekliliği üzerinde durmaktadır.

Editoryal bağımsızlığın küresel bağlamda literatürde bulunan tanım ve kuramsal çerçeve sınırlarında yürütülmediği bariz şekilde ortadadır. Ana Akım medya söyleminde geniş bir farklılaşmaya uğrayan editoryal bağımsızlık kitlenin en insani hakkı olan haber alma yetisini kendi kanadından açıklamaktadır. Öznenin insancıl oluşu unutulmakta, bir mekanik sistem olarak davranılmaktadır. Yukarıda sıralanan yargıların hepsi de iletişim alanında eleştirel ekonomi-politiğin düşüncelerinin desteksiz olmadığını göstermektedir.

5. SONUÇ YERİNE: TARTIŞMALAR VE ÖNERİLER

Medyayı, bilginin üretim-dağıtım ve tüketim sürecinde faaliyet gösteren bir olgu olarak betimlemek editoryal bağımsızlığın gerçekçi olup-olmadığını tartışmaya açmaktadır. Bu araştırmada ilk olarak yerel ve küresel bağlamda incelenen analizlerde medyanın iktidar ve otorite ile olan yakın ilişkisi, söylemlerin bu yapı içerisinde verilmesi, haberin üretiminin saptanmış ideoloji üzerinden yapılması, gerçekliğin çarpıtılması, toplumun bütün kesimlerini ilgilendiren bilgi yerine, destekçi gruba yönelik verinin sunumu doğrudan medyanın fonksiyonları üzerine eleştiriyi beraberinde getirdiği saptanmıştır. Böylelikle editoryal bağımsızlık kavramının literatürde yer alan tanımı ile işleyişinin farklı olduğu bir kez daha anlaşılmıştır. Yeni yapılacak alan araştırmalarında da bu tartışmanın süreceği fakat sonucun değişmeyeceğinin düşünülmesi tarafımızca ağırlıklı olarak değerlendirilmektedir. Bu açıdan araştırmamız yeni tartışmaların olacağı yönünde işaretler vermektedir.

Araştırmada diğer bir sonuç ise Ana Akım'ın savunduğu “*devletin yansızlığı*” söyleminin literatürde yer alan çok sayıda araştırma ile çürütülmüş olduğunun yeniden ortaya çıkarılmasıdır. İşte tam olarak da burada editörün varlığı kendini hissettirmektedir. Editörün, medya kurumu ve otoriteden bağımsız olması gerekliliğini sadece literatürde yer alan Ana Akım araştırmalarındaki söylemlerde bulmak mümkündür. Ana Akım, iletişim araçlarının taraflı yanı olarak değerlendirilmektedir.

Araştırmada elde edilen bulgular sonucunda Türkiye’de dahil olmak üzere hiçbir medya grubunda editoryal bağımsızlığın tam olarak işlediği söylenememektir. Bizim düşüncemiz de bu yönde taraf tutmaktadır. Bu sav editoryal bağımsızlıkta objektifliğin olmadığı yargısını desteklemektedir. Bu durum sadece medyadaki tekelleşme, endüstrileşme sorunsallarının eleştirilmesini değil bu oluşuma zemin hazırlayan ilişkilerin de sorgulanmasını gerekli kılmaktadır. Eleştirel Akım’ın bu bağlamda haklılığı dikkat çekmektedir. Eleştirel ekonomi-politik yaklaşımın da tavsiye ettiği gibi öncelikli olarak medya gruplarının yer aldığı ülkelerin anayasal düzenlemeleri yapılmalı ve devletin basın-yayın organlarına müdahil olma sınırı kesin bir şekilde çizilmelidir. Mevcutta incelendiğinde Türkiye’de 3984 Sayılı Radyo ve Televizyon Kanunu ile bu sınır çizilmiş görülmektedir fakat yukarıda da vurgulandığı üzere bu sadece editoryal bağımsızlığın bir nosyon olarak literatürde kullanılmasını sağlamış, gerçek olarak bir yapılanma inşa edilememiştir. Yine eleştirel iletişim ekonomi-politiğin de belirttiği üzere

editörler, kurumun siyasi görüşlerine göre vizyon ve misyonlarını belirlemiştir. Kanaatimizce de bu yapı güçlenerek devam edecektir.

21. yüzyılın değişen sosyo-siyasal koşulları 19. ve 20. yüzyıldan farklı olmamak ile beraber değişimin bu yüzyılda daha belirgin olduğu kabul edilmektedir. Editoryal bağımsızlığın işleyemeyişini açıklamak için altta yer alan sorunların çözümüne öneri getirilmesi, radikal bir kalıcılığın da beraberinde geleceğini düşündürmektedir. Otoritenin tek öznesinin, medya kurumlarından soyutlanması bu değişimin ilk aşamasını mümkün kılabilir. Bu öneriden hareketle yasama-yürütme-yargı organlarının varlığı medya üzerinde olumlu yönde faaliyet göstermeli, medya çalışanı özgür düşünce hakkının dışına bırakılmamalı fakat bu özgürlük, kişisel tutumlara yönelik sınırları da aşmamalıdır.

Medyanın 4. güç olarak kabul edildiği ülkelerde editoryal bağımsızlığın sınırlandırılması temel sorunsalların açıklanmasında nesnellüğün verilmediğinin göstergesidir. Bu bağlamda medyanın kitleleri etkileme gücünün de medya sahipliği- güç-iktidar sınırlılığında yürümesi beklenmedik bir durum değildir. İşte bu çalışma literatürde yer alan diğer araştırmalara ek olarak medya kurumlarında editoryal bağımsızlığın olmadığı iddiasını eleştirel ekonomi-politik açıdan doğrulamak üzere ele alınmıştır. Sonuç olarak editoryal bağımsızlığın medya kurumlarında otorite-mülk sahipliği bağlamında işlediği, medyanın veri işleme ilkelerini ve etiğini çarpıtmaya uğrattığı, medya-iktidar ilişkisinin kırılması gerektiği, Ana Akım'ın savlarının çürütüldüğü, medya tekelleşmelerinin olumsuz getirileri, medya çalışanlarının sahiplik mülkünde bir meta olarak görülmesinin özneyi değersizleştirdiği bir kez daha vurgulanmıştır. Bu araştırmanın diğer bir sonucunda ise medya tekelleşmesinin düzenlemesi ve anayasal sınırların belirgin olarak çizilmesi ile editoryal bağımsızlığın işleyeceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- AHMADI, H. (2013). Editorials and Ideologies. *International Journal Of Science Culture and Sport (Intjcs)*, 11- 21.
- AKVEREN, S. (2018). Ana Akım Medya Karşısında Alternatif Medya İhtiyacı ve Etik. *Adnan Menderes Üniversitesi Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergisi*, 1 (1), 10- 31.
- BACA, K. (2015). *Televizyon Haberciliğinde Nesnellik: Ses Kayıtlarının TV Haberlerinde Ele Alınışı*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- BALCI, E. V. (2010). *Haber Değer Etmenleri Açısından Geleneksel ve İnternet Gazeteciliğın Karşılaştırması*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- DALGALIDERE, S. (2011). Eleştirel Ekonomi Politığı Bakış. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1 (1/2) (70-85).
- DİLGER, M. (2011). *Televizyon Haberlerinde Tarafsızlık ve Nesnellik: Eleştirel Bir Yaklaşım*. Uzmanlık Tezi. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Ankara.
- DEVİRAN, Y. (2010). *Haber, Söylem, İdeoloji*. Ankara: Başlık Yayınları.
- GÖKGÜCÜ, I. (2007). *Siyasal Parti Haberlerinde “Tarafsızlık” Kavramı*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- HERDMAN, E. A. (2006). Guidelines for Conducting a Literature Review and Presenting, Conference Papers. *Journalagent*, 3(1), 2-4.
- İLİC, D. T. (2014). *Habercilikte Editoryal Bağımsızlık Sorunu: Türkiye’deki Anaakım Televizyon Kanalları Üzerine Bir İnceleme*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- İLİC, D. T. (2014A). Türkiye’deki Anaakım Televizyon Kanallarında Editoryal Bağımsızlık– Profesyonellik İdeolojisi İlişkisi. *Gümüşhane Üniversitesi, İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2 (4), 100- 122.
- HARDY, J. (2014). *Critical Political Economy of the Media: An Introduction*. London: Routledge.
- KARASAR, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramalar, İlker, Teknikler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- KARPPİNEN, K. & MOE, H. (2016). What We Talk About When Talk About “Media Independence”, *Javnost: The Public*, 23 (2), 105– 119.
- KAZAZ, M. ve ÇOBAN, M. (2010). Televizyon Haberleri ve Egemen Söylemin Yeniden Üretimi Sürecinde İdeoloji İnşa Stratejilerinin Kullanımı. *Selçuk İletişim Dergisi*, 6 (2), 191- 206.

-
- KURBAN, D. VE SÖZERİ, C. (2013). Türkiye’de Özgür ve Bağımsız Bir Basın İçin Siyasa Önerileri. *TESEV Demokratikleşme Programı Medya Raporları Serisi* (4), 1- 12.
- LAPENA, J. F. F. (2009). Editorial Independence and The Editor-Owner Relationship: Good Editors Never Die, They Just Cross. *The Line, Singapore Med*, 50 (12), 1120- 1123.
- MAJİD, R. A. ve ARK. (1991). Chain Ownership And Editorial Independence: A Case Study Of Gannett Newspapers, *Mass Communication Faculty Publications*, (1), 1- 12.
- MAHESHWARİ, M. (2015). The Role Of Media Ownership In Creation and Delivery Of News Content: Case Study Of Two English News Channels. <https://www.researchgate.net/publication/282246843>, Erişim Tarihi: 04.11.2018.
- MARX, K. (2003). *Kapital 1. Cilt Kapital Üretimin Eleştirel Tahlili*. Eriş Yayınları: İstanbul.
- MOHOLİ, F. (2015). The Influence of Government Advertising on Print Media Content in Lesotho, <http://wiredspace.wits.ac.za>, Erişim Tarihi: 04.11.2018.
- MURDOCK, G. ve GOLDİNG, P. (1973). Theories of Communication and Theories of Society. *Communication Research*, 5 (3), 339- 356.
- NİXON, BRİCE. (2012). Dialectical Method and The Critical Political Economy Of Culture. *Triple C*, 10 (2), (439- 456).
- ÖZDEMİR, M. (2017). Bilgi Çağında Ana Akım Medyaya Karşı Ortaya Çıkan Alternatif Medyanın Rolü ve Yükselen Yurttaş Gazeteciliği. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E- Dergi)*, 1 2 (1), 247- 259.
- ÖZER, Ö. (2012). *Haber Anlamak*. Literatürk Yayınları: Konya.
- ÖZTÜRK, C. (2017). Bir Propaganda Aracı Olarak Radyo. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi (AKAR)*, Cilt 2, Sayı 3, 157-174.
- PETKOVİÇ, B. (2004). *Media Ownership and Its Impact on Media Independence and Pluralism*, Slovenia: Peace Institute.
- SARIŞIN, M. (2017). *İletişim Çalışmalarında Anahtar Kavramlar Eleştirel Ekonomi Politik ve Kültürel Çalışmalar*

- Tartışması*. Doktora Tezi. Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- SENEVIRATNE, K. & MUPPIDI, S. P. (2007). Media Pluralism and Editorial Independence: A Case Study Approach. *to Public Service Broadcasting in Asia*, <http://uhavax.hartford.edu>, Erişim Tarihi: 04.11.2018.
- SEVER, N. (1998). Kitle İletişim Araştırmalarında İki Yaklaşım: Liberal Veelestirel Kuramlar Farklılıklar ve Yakınlaşmalar. *Kurgu Dergisi*, (15),44-53.
- ŞEKER, B. T. (2004). Türk Basınında Objektiflik Fazilet Partisi'nin Kapatılması Örneği. *Selçuk İletişim Dergisi*, 3 (2), 35- 47.
- TELWA, K. K. K. ve GİTHİORA, B. (2015). The Impact Of Media Ownership, Commercialization and Commoditization On Editorial Independence. *Kipkirui Kkt Et Al.; Sch. J. Art. Humanit Social Science*, 3 (5a), 1027-1033.
- ÜNLÜER, A. O. (2016). Ana Akım Medyada Haberler: Televizyon ve Gazetelerin Haber Seçimleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Selçuk İletişim Dergisi*, 9 (2), 138-158.
- YAYLAGÜL, L. (2019). Eleştirel Ekonomi Politik Perspektiften Devlet ve Medya İlişkisi. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* 5 (2) 134-152.
- YÜKSEL, H. (2014). *Yeni Medyaya Entegrasyon Sürecinde Değişen Gazetecilik Pratikleri*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- YURDİGİL, Y. ve YÜKSEL, H. (2013). TV Haberciliğinde Editoryal Bağımsızlık Sorunu: Türkiye Televizyon Haberciliğinde Editoryal Bağımsızlık Sorununa İlişkin Alan Araştırması. *Selçuk İletişim Dergisi*, 7 (4), 139- 151.
- YILMAZ, Y. (2015). *Ana Akım Medyada Yer Alan Eğitim Haberlerinin Söylem Seçkinleri Açısından Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- WASKO, J. (2014). The Study of The Political Economy of The Media in The Twenty-First Century International, *Journal of Media & Cultural Politics*, 10 (3), 259–271.

WASKO, J. ve ARK. (2011). *Introduction: The Political Economy of Communications Core Concerns and Issues, First Edition*. West Sussex: Blackwell Publishing Ltd.